

Johannes Andersens båltale

Taler

Johannes Andersen
Lektor emeritus, foredragsholder
og forfatter

Dato

23. juni 2025

Sted

Lindholm Høje

- 1 Så er det ved at være tid til at sige farvel til Gøgen. En flot fugl, hvis kuk-kuk har lydt i moser, på enge, i klitter og andre steder på landet, hvor det vrirler med sangfugle. Jeg har også hørt den i år, og hver gang gør den stort indtryk. Næsten lige så stort som viben, hvis ankomst til den samme eng og samme mark hvert år
- 5 fortæller mig, at foråret er i fuld gang med at folde sig ud. Begge fugle er på tilbagegang – især viben.

- Når jeg siger at gøgen er flot, er det fordi jeg også har set den. Siddende i toppen af et træ. I balance. Med flotte grå farvenuancer og en lang hale. Som barn fik jeg
- 10 at vide, at den flyver sydpå netop når det er Sct. Hans. Det kunne jeg ikke rigtigt forstå, men jeg troede på det. Længe. Men det er nok ikke helt præcist, men mange flyver rent faktisk i den retning i disse dage. Og nu er det stort set slut med dens Kuk-kuuuk.

- 15 Gøgen er en såkaldt *rede parasit*. Det er det ord man bruger om netop den. Den lægger nemlig sine æg i sangfugles reder. Æg på størrelse med sangfuglenes. Her sker der så det, at gøgeungen, når den er blevet ruget ud og er kommet ud af ægget, skubber den andre æg og unger ud over rede kanten. Med ryggen. De falder ned i døden. Mens de voksne sangfugle henter mere mad til den
- 20 overlevende, i en tillid til, at den er deres unge.

- Et brutalt liv. Hvor sangfugle mister deres unger og fodre en fremmed og større fugl. Som er klar til at flyve efter forældrene omkring Sct. Hans. Forældre som den hverken har set eller kender. Men måske har den hørt dem, og måske er
- 25 deres kuk-kuk de unge gøges instinktive ledetråd og budskab om at rejse mod syd.

Sct. Hans er også et særligt tidspunkt for os. Høj sol og stadig spirende grøn natur. For nogle er det foråret der kulminerer. For andre er det starten på

sommeren. Og for andre igen er det vejen til mørkere – og mere hyggelige – dage. De snakker oven i købet om, at nu glæder de sig til jul. Sådan har vi det så forskelligt med Sct. Hans. Men vi har under alle omstændigheder tradition for at holde fest i dagens anledning, samlet omkring et bål.

35

Oprindelig en hedensk fest, der godt nok har fået en kristen overbygning, men kærnen er stadig bålet. Det er vores glædesblus. Det varmer, det knitrer, og dets energi rummer så mange forestillinger og fortællinger, at vi nemt kan falde hen og bare stirre ind i det, når det brænder. Som vi kan med de fleste bål. Vi tænder
40 det for at fejre sommerens varme hjerter, og nyder både bålet og sommerens varme. Samtidigt – selv når det regner.

Men ifølge traditionen tænder vi det også for at holde ondskab i form af hekse og trolde fra døren. Noget der fik et symbolsk udtryk i form af heksedukker, der
45 flittigt er blevet brændt af siden 1900-tallets begyndelse. En tradition der af nogle bliver udfordret i disse år. Formodentlig fordi afbrænding af kvindelige dukker symbolske kan pege i flere retninger.

Men altså – lige netop i dag befinder vi os på toppen af året, og derfor brænder
50 vi bål. For at glædes og for at beskytte os.

Her er det, Gøgen kommer ind i billedet igen. Selv om den lige er fløjet. Ikke som noget specielt glædeligt. Og dog. Som noget fundamentalt, vi gerne må mindes hele tiden. Dens adfærd er nemlig et godt og sigende udtryk for naturens
55 mangfoldighed. Hvor mange dyr jo lever af at gå på jagt efter andre dyr. Nogle mere brutalt end andre. Samtidig mindes vi også om, at naturens mangfoldighed er ensbetydende med en hverdag, hvor dyr indgår som fundament i vores fødevarer. Hvilket heller ikke er lige opmuntrende for alle, men for de fleste forholder det sig stadig sådan. Vi ved også godt, at det nok ikke
60 længere er sådan, at føllet og lammet frit over engen sig tumler. Det at holde moderne husdyr har fået lidt andre udtryk og former, men det skal ikke forhindre os i at synge netop om føllet og lammet. Som symbolske udtryk for naturens gavmildhed.

Her står vi så. Med glæde over naturen og den blomstrende sommer, og
65 samtidig også med en angst og usikkerhed overfor andre sider af naturen, som vi gerne vil mobilisere forsvarsvilje overfor. De fleste af os har hørt om og oplevet mangfoldige fortællinger om naturens og klimaets ubalancer og udfordringer i

70 forhold til den måde, mennesket har indrettet sig på. Det er her forsvarsviljen burde indfinde sig. Også i dag.

Vi ved godt, at truslen om at ende på bålet ikke kan få gøgen til at ændre adfærd. Værre endnu, så ved vi også, at bålet heller ikke kan løse de store udfordringer i
75 naturens klima og miljø, vi er mere eller mindre bevidste om lige nu. Udfordringer der langt overgår hekse og trolde som trusler mod vores tilværelse og livsform.

Midsummerbålet er vores glædesblus – og en påmindelse om vores vilje til at
80 etablere forsvarsværker. To sider af samme sag. Hvor den ene ikke må skygge for den anden. Vi skal holde fast i glæden. Over naturen, dens mangfoldighed og dens gavmildhed. Og vi skal holde fast i nødvendigheden af at udvikle vores forsvarsværker overfor naturens truende ubalancer.

85 Det skylder vi os selv. Og det skylder vi vores børn og efterkommere. De små børn der leger rundt i græsset lige nu skal lære glæden at kende. Og at værdsætte den. Hvis glæden for naturen forsvinder fra vores tilværelse, er der ikke grund til at kæmpe. Men samtidig skal vi også alle lære kampen at kende. Uden den kan vi ikke åbne og hengive os til glæden.

90 Det er det skønne ved Sct. Hans. Den minder os om noget vigtigt i vores tilværelse: Glæden for naturen og kampen mod det der truer. Derfor håber jeg I vil vise jeres engagement ved at synge med på Midsommervisen.

95 Og der fløj gøgen lige forbi. Ved ikke om i så den. Men den kom lige her forbi. Tror jeg nok. Den er på vej mod varmere himmelstrøg, hvor der er masser af insekter. Men den kommer igen. Håber jeg. Lad bålet brænde og sangen klinge. For glæden og viljen til forsvar.

100

Kilde

Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler.

Kildetype

Digitalt manuskript

105

Tags

Båltale

URI

110

115

120

125

130

135

140

145